

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit ponere plures ideas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

litatis, sicut albedo dicitur magna, quia perfecte attingit ad naturam suam; intentio autem alicuius forme respicit modum habendi formam illam; quamvis autem aliquid Dei deriuat ad creaturam, nullo tamen modo potest concedi, quod creatura habeat aliquid per modum illum quo habet illud Deus; & ideo quis aliquo modo concedamus esse similitudinem inter creaturam, & Deum, nullo tamen modo concedimus ibi esse aequalitatem.

A D X. dicendum, quod intentio Anselmi est dicere, ut patet inspicienti verba eius, quod in verbo non sit similitudo sumpta a rebus ipsis; sed omnes rerum forme sunt sumptae a verbo; & ideo dicit, quod verbum non est similitudo rerum; sed res sunt imitationes verbi, unde per hoc non remouetur idea, cum idea sit forma, quam aliquid imitatur.

A D XI. dicendum, quod Deus eodem modo cognoscit se, & alia, si accipiat modus cognitionis ex parte cognoscentis; non autem si accipiat ex parte rei cognitae, quia creatura quae a Deo cognoscitur, non est idem secundum rem cum eo, unde nulla multiplicitas in eius essentia sequitur.

ARTICVLVS II.

Utrum necessarium sit ponere plures ideas.

Secundo quaeritur, utrum sit necessarium ponere plures ideas. Et videtur quod non, quia ea, quae essentialiter dicuntur in Deo, non minus sunt vere in eo, quam illa quae dicuntur in ipso personaliter: sed pluralitas personalium proprietatum inducit pluralitatem personarum, secundum quas Deus dicitur trinus, cum ergo ideas sint essentialia, quia sunt communestribus personis, si sint plures in Deo secundum pluralitatem rerum, sequitur quod non solum sint tres personae in ipso, sed infinitae. Sed dicendum, quod ideo non sunt essentialia, sed sunt ipsa essentia. Sed contra, Bonitas & sapientia, & potentia Dei sunt eius essentia, & dicuntur tamen essentialia attributa, ergo & ideas, quamuis sint ipsa essentia, possunt dici essentialia.

¶ 3 Præ. Quicquid Deo attribuitur, debet ei nobilissimo modo attribui: sed Deus est principium rerum, ergo debet poni in eo omne illud, quod ad nobilitatem principij pertinet in summo: sed unitas est huiusmodi, quia omnis virtus unita plus est infinita quam multiplicata, ut dicitur in libro de Causis. ergo in Deo est summa unitas. ergo non solum est unum, sed ratione, quia magis est unum, quod est unum utroque modo, quam quod altero istorum tantum, & sic non sunt in eo plures rationes sine idea.

¶ 4 Præ. Philosophus dicit in 5. Metaphysicorum, quod omnino est unum, non potest separari, neque intellectui, neque tempore, neque loco, neque ratione, & maxime in substantia. Si ergo Deus est maxime unum, quia est maxime ens, non potest separari ratione, & ita idem quod prius.

¶ 5 Præ. Si plures sint ideas, sequitur eas esse inaequales, quia una idea continebit esse tantum: alia autem esse, & viuere, alia vero insuper intelligere, secundum quod res cuius est idea in pluribus assimilatur Deo. Cum ergo inconueniens sit in Deo aliqua inaequalitatem ponere, videtur quod non possunt esse in eo plures ideas.

¶ 6 Præ. In causis materialibus est status ad unam primam materiam, & in efficientibus, & finalibus, ergo & in formalibus est status ad unam formam primam: sed est status ad ideas, quia ut dicit Aug. in lib. 83. Quaestionum

A Ideas sunt principales formae vel rationes rerum. ergo in Deo non est nisi una tantum idea. Sed dicendum, quod quamuis sit una prima, tamen ideas dicuntur plures secundum diuersos respectus ipsius.

¶ 7 Sed contra. Non potest dici, quod ideas multiplicentur secundum respectum ad Deum in quo sunt, quia est vnus, neque secundum respectum ad ideata secundum quod sunt in prima causa, quia in ea sunt unum, ut Dionysius dicit, nec per respectum ad ideata secundum quod in propria natura existunt, quia sic res ideatae sunt temporales, ideas vero sunt eterne, ergo nullo modo per respectum formae primae possunt ideas dici plures.

¶ 8 Præ. Nulla relatio quae est inter Deum, & creaturam est in Deo, sed in creatura tantum: sed idea vel exemplar importat relationem Dei ad creaturam: ergo ita relatio non est in Deo, sed in creatura, cum ergo idea sit in Deo, per huiusmodi respectus ideas multiplicari non possunt.

¶ 9 Præ. Intellectus, quod pluribus intelligit, est compositus & transiens de vno in aliud: sed haec a diuino intellectu sunt, penult. cum ergo ideas sint rationes rerum, quibus Deus intelligit, ut quod non sunt plures ideas in Deo.

Sed contra. Idem secundum idem non est natum facere nisi idem: sed Deus facit multa diuersa, ergo non secundum eandem rationem, sed secundum plures causas res, sed rationes quibus res produciuntur a Deo, sunt ideas, ergo &c. Itē Aug. dicit in lib. 83. Quaestionum, Restat ut omnia ratione sint condita, nec eadem ratione homo, quae equus. hoc non est absurdum existimari, singula igitur proprijs sunt creaturae rationibus, ergo sunt plures ideas.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in epistola ad Nebridium, quod si in conueniens est dicere, quod eadem sit ratio anguli & quadrati, ita inconueniens est dicere quod eadem sit ratio in Deo hominis & huius hominis, ergo plures rationes ideales sunt in Deo.

¶ 3 Præ. Hebr. 11. Fide credimus aptata esse secula verbo Dei, ut ex inuisibilibus visibilia fierent. Inuisibilia autem pluraliter appellat species ideales, ergo sunt plures.

¶ 4 Præ. Ideas a sanctis significatur nomine artis, & mundi, ut patet ex auctoritatibus inductis: sed ars pluralitatem quamdam importat, est enim collectio praceptorum ad unum finem tendentium, & similiter est mundus, cum importet collectionem omnium creaturarum, ergo oportet ponere plures ideas.

RESPON. Dicendum, quod quidam ponentes Deum per intellectum agere, & non ex necessitate naturae, posuerunt eum habere intentionem unam tantum, scilicet creaturae in vniuersali: sed creaturarum distinctio facta est per alias causas: dicunt enim, quod primo Deus condidit unam intelligentiam, quae produxit tria, scilicet animam, orbem, & aliam intelligentiam, & sic procedendo processit pluralitas rerum ab vno primo principio: & secundum hanc opinionem est quidam in Deo idea, sed una tantum totius creaturae toti entis: sed propriae ideo singulorum essent in causis secundum dis, sicut & Dionysius narrat in 5. c. de Diuinis nominibus, quod quidam Clemens Philosophus posuit principiora entia exemplaria inferiorum esse. Sed hoc stare non potest, quia si intentio alicuius agentis fertur ad aliquid unum tantum, praeter intentionem eius erit, & quasi casuale quicquid sequatur, quia accidit ei quod est principaliter intentum ab eo, sicut si aliquis intenderet facere aliquod triangulum, praeter intentionem eius est, quod esset magnus vel paruum: cuiuslibet autem cetera accidit speciale contentum sub eo: unde, si intentio agentis est ad aliquod contentum tantum, praeter intentionem eius esset, quod qualitercunque determinatur

Ca. 5. de diu. nom. parum aue mediis.

q. 46. a med. tom. 4.

Epist. 11. quaer. 11. huius.

Non procul a fine illius.

Propos. 17. eo. 1. inter opera Arist.

q. 46. a. 3.

q. 46. a. 3.

tur per aliquod speciale, sicut si natura intendere generare solum animal, præter intentionem naturam esset quod generatum esset homo vel equus: unde, si intentio Dei operantis respiciat tantum ad creaturam in eodem, tota distinctio creaturæ casualiter accidit. In conveniens est autem dicere, quod sit per accidens per comparationem ad causam primam, & sit per se per comparationem ad causas secundas, quia quod est per se, prius est eo quod est per accidens: prius autem est comparatio alicuius ad causam primam, quam ad causam secundam, ut patet in libro de Causis: unde de impossibile est quod sit per accidens respectu causæ primæ & per se respectu secundæ: potest autem accidere e converso, sicut videmus quod ea, quæ sunt casualiter quo ad nos, sunt Deo præcognita, & ordinata ab ipso. Unde necesse est dicere quod tota distinctio rerum sit prædeterminata ab eo. Et ideo necesse est ponere in Deo singulorum proprias rationes, & ita plures ideas. Modus autem pluralitatis sic accipi potest: forma enim in intellectu potest esse dupliciter. Uno modo ita quod sit principium actus intelligendi, sicut forma, quæ est intelligentis in quantum est intelligens, & hæc est similitudo intellectui in ipso. Alio modo, ita quod sit terminus actus intelligendi: sicut artifex intelligendo excogitat formam domus, & cum illa forma sit excogitata per actum intelligendi, & quasi per actum effectum, non potest esse principium actus intelligendi, ut sit primum quo intelligatur: sed magis se habet, ut intellectum, quo intelligens aliquid operatur, nihilominus tamen forma prædicta est secundum quod intelligitur: quia per formam excogitam artifex intelligit, quod operandum sit, sicut in intellectu speculativo videmus quod species, qua intellectus informatur, ut intelligat actum, est primum, quo intelligitur: ex hoc autem quod est effectus in actu, per talem formam operari iam potest formando quidditates rerum, & componendo & diuidendo, unde ipsa quidditas formata in intellectu, vel est compositio, & diuisio, est quoddam operatum ipsius: per quod tamen intellectus venit in cognitionem rei exterioris, & sic est quasi secundum, quo intelligitur: si autem intellectus artificis aliquod artificiatum produceret ad similitudinem sui ipsius, tunc quidem ipse intellectus artificis esset idea, non quidem ut est intellectus, sed in quantum intellectum. In his autem, quæ ad imitationem alterius producuntur, quandoque id, quod alterum imitatur, perfecte imitatur ipsum, & tunc intellectus operantis præconcepit formam operati hæc ut ideam ipsam formam rei imitatur, prout est illius rei imitatur: quandoque vero quod est ad imitationem alterius non perfecte imitatur illud, & tunc intellectus operati non accipit formam rei imitatur absolute, ut ideam, vel exemplar rei operandæ: sed cum proportionem determinatam secundum quam exemplatum a principali exemplari deficeret vel imitaretur. Dico ergo, quod Deus per intellectum omnia operans, omnia ad similitudinem essentia suæ producit: unde essentia sua est idea rerum, non quidem ut essentia, sed ut est intellectus, res autem creatæ non perfecte imitantur divinam essentiam: unde essentia non accipitur absolute ab intellectu divino, ut idea rerum, sed cum proportionem creaturæ sciendæ ad ipsam divinam essentiam secundum quod deficit ab ea, vel imitatur eam: diversæ autem res diversimode ipsam imitantur, & unaquæque secundum proprium modum suum, cum unicuique sit proprium, esse distinctum ab altera, & ideo ipsa divina essentia in intellectibus diversis proportionibus rerum ad eam, est

idea uniuscuiusque rei, unde cum sint diversæ rerum proportionem, necesse est esse plures ideas, & est quidem una omnium ex parte essentia: sed pluralitas invenitur ex parte diversarum proportionum creaturarum ad ipsam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proprietates personales, ideo inducunt distinctionem personarum in divinis, quia adinvicem opponuntur oppositione relationis, unde proprietates non oppositæ non distinguunt personam, ut conspiratio, & paternitas. Ideæ autem, nec alia essentialia attributa non habent adinvicem aliquam oppositionem: & ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est simile de ideis, & essentialibus attributis: attributa enim essentialia non habent aliquid de principali intellectu suo præter essentiam creatoris, unde etiam non plurificantur, quamvis secundum ea Deus ad creaturas comparatur, prout secundum bonitatem dicimus bonos, secundum sapientiam sapientes: sed idea de suo principali intellectu habet aliquid aliud præter essentiam: in quo etiam complectitur formaliter totam ideam, ratione cuius dicitur plures ideas, nihilominus tamen secundum quod ad essentiam pertinet, nihil prohibet essentialia dici.

AD TERTIUM dicendum, quod pluralitas rationis quandoque reducitur ad aliquam diversitatem rei, sicut Socrates, & Socrates sedens differunt ratione, & hoc reducitur ad diversitatem substantiæ, & accidentis: & similiter homo, & aliquis homo ratione differunt, & hæc differentia reducitur ad diversitatem formæ, & materiam, quia genus sumitur a materia, differentia vero specificata a forma: unde talis differentia secundum rationem repugnat maxime unitati, vel simplicitati: quandoque vero differentia secundum rationem non reducitur ad aliquam rei diversitatem, sed ad unitatem rei, quæ est diversimode intelligibilis, & sic ponimus pluralitatem rationum in Deo, unde hoc non repugnat maxime unitati, vel simplicitati.

AD QUARTUM dicendum, quod Philosophus appellat ibi rationem definitionem: in Deo autem non est accipere plures rationes quasi definitiones, quia nulla rationum illarum essentiam divinam comprehendit, & ideo non est ad propositum.

AD QUINTUM dicendum, quod forma quæ est in intellectu, habet respectum duplicem, unum ad rem cuius est, alium ad id in quo est: ex primo autem respectu non dicitur aliqualis, sed alicuius tantum, non enim materialium est forma materialis, nec sensibilem sensibilem, sed secundum alium respectum aliqualis dicitur, quia sequitur modum eius in quo est: unde ex hoc, quod rerum naturalium, quedam alijs perfectius divinam essentiam imitantur, non sequitur, quod ideæ sint inæquales, sed inæqualium.

AD SEXTUM dicendum, quod una prima forma ad quam omnia reducuntur, est ipsa essentia divina, secundum se considerata, ex cuius consideratione divinus intellectus adinvenit, ut ita dicam, diversos modos imitationis ipsius, in quibus pluralitas idearum consistit.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ideæ plurificantur secundum diversos respectus ad res in propria natura existentes, nec in oportet, quod si res sunt temporales, quod illi respectus sint temporales, quia actio intellectus etiam humani, se extendit ad aliquid etiam quando illud non est, sicut cum intelligimus præterita, actiorem autem relationem consequitur, ut in 5. Metaphysicorum dicitur, unde & respectus ad res temporales in intellectu divino sunt æterni.

AD OCTAVUM dicendum, quod relatio, quæ est inter Deum & creaturam, non est in Deo secundum rem, est in Deo secundum

dum intellectum suum, prout scilicet intelligit respectum rerum ad essentiam suam, & sic respectus illi sunt in Deo, ut intellecti ab ipso.

AD NOVUM dicendum, quod idea non habet rationem eius quo primo aliquid intelligitur, sed habet rationem intellecti in intellectu existentis, uniformis autem intellectus sequitur unitatem eius, quo primo aliquid intelligitur, sicut unitas actionis sequitur unitatem forma agentis, quæ est principium ipsius: unde quævis respectus intellecti a Deo sunt multi, in quibus pluralitas idearum consistit, quia tamen illos omnes per suam essentiam intelligit, intellectus eius non est multiplex, sed vnus.

ARTICVLVS III.

Primum ad practicam, vel speculatiuam cognitionem spectent ipsæ idee.

TERTIO Quæritur, utrum idea pertineat ad speculatiuam cognitionem, vel practicam tantum. Et videtur, quod tantum ad practicam, quia ut dicit Aug. in lib. 83. Quæst. id est sunt formæ rerum principales secundum quas formatur omnia, quod oritur aut interit: sed secundum speculatiuam cognitionem nihil formatur, ergo speculatiua cognitio non habet ideam. Sed dicendum, quod non solum habent ideam respectum ad id, quod oritur, aut interit, sed etiam ad id, quod oriri, aut interire potest. ut ibidem Aug. dicit: & sic idea se habet ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, tamen esse possunt, de quibus Deus speculatiuam cognitionem habet.

¶ 2 Sed contra, Practica scientia dicitur secundum quæ aliquis scit modum operis, etiam si nunquam operari intendit, & sic dicitur practica esse pars medicina: sed Deus scit modum operandi ea, quæ potest facere, quæ quis facere non proponat, ergo etiam de eis Deus habet practicam cognitionem, & sic utroque modo idea ad practicam cognitionem pertinet.

¶ 3 Prat. Idea nihil est aliud, quam exemplaris forma: sed forma exemplaris non potest dici, nisi in practica cognitione, quæ exemplar est ad cuius imitationem fit aliquid, ergo ideae solæ practicæ cognitionem respiciunt.

¶ 4 Prat. Secundum Philosophum, Practicus intellectus est eorum, quorum principia sunt in nobis: sed ideae in intellectu diuino existentes sunt idearum principia, ergo ad practicam intellectum pertinent.

¶ 5 Prat. Omnes forme intellectus, vel sunt a rebus, vel ad res, quæ aut ad res, sunt practici intellectus: quæ vero a rebus, speculatiui: sed nullæ formæ intellectus diuini sunt a rebus, cum nihil a rebus accipiat, ergo sunt ad res, & sic sunt practici intellectus.

¶ 6 Prat. Si est alia idea intellectus practici, & alia speculatiui in Deo, diuersitas ista non potest esse per aliquid absolutum: quia huiusmodi est vnus tantum in Deo, nec per respectum identitatis, ut cum dicimus idem eidem idem, quia talis respectus nullam pluralitatem inducit, nec per respectum diuersitatis, quia causa non plurificatur, quamuis effectus sint plures, ergo nullo modo potest distingui alia idea speculatiuæ cognitionis ab idea practicæ cognitionis. Sed dicendum, quod in hoc utraque idea distinguitur, quod idea practica est principium essendi, sed speculatiua cognoscendi.

¶ 7 Sed contra, Eadem sunt principia essendi, & cognoscendi, ergo ex hoc idea speculatiua a practica non distinguitur.

¶ 8 Prat. Cognitio speculatiua nihil aliud dicitur esse in Deo quam simplex notitia: sed simplex notitia nihil aliud præter notitiã habere potest, ergo cum idea

addat respectum ad res, videtur quod non pertineat ad speculatiuam cognitionem, sed ad practicam tantum.

¶ 9 Prat. Finis practicæ est bonum: sed respectus ideæ non potest determinari nisi ad bonum, quia mala præter intentionem accidunt, ergo idea solum practicam intellectum respicit.

SED CONTRA, Cognitio practica non extendit se, nisi ad faciendã: sed Deus per ideas non solum scit faciendã, sed presentia & factã, ergo idea non solum se extendunt ad practicam cognitionem.

¶ 2 Prat. Deus perfectius cognoscit creaturas, quam artifex artificia: sed artifex creatus per formas quibus operatur, habet speculatiuam cognitionem de operatis, ergo multo fortius Deus.

¶ 3 Prat. Cognitio speculatiua est, quæ considerat principia, & causas rerum, & passionem eorundem: sed Deus per ideas cognoscit omnia quæ in rebus cognosci possunt, ergo ideae in Deo pertinent non solum ad practicam cognitionem, sed etiam ad speculatiuam.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus practicus differt a speculatiuo sine: finis enim speculatiui est veritas absolute, sed practici est operatio, ut dicitur in 2. Metaphysicæ, aliqua vero cognitio practica dicitur ex ordine ad opus: quod contingit dupliciter, quandoque in actu, quando scilicet ad aliquod opus actu ordinatur, sicut artifex præcepta forma proponit illã in materiã inducere, & tunc est actu practica cognitio, & cognitionis forma: quæque vero est quidem ordinabilis cognitio ad actum, non tamen actu ordinatur sicut cum artifex excogitat formã artificij, & scit per modum operandi, non tamen operari intendit, & certum est, quod est practica habitu vel virtute non actu: quando vero nullo modo est ad actum ordinabilis cognitio, tunc est semper speculatiua, quod etiam dupliciter contingit.

Vno modo, quoniam cognitio est de rebus illis, quæ non sunt natae produci per scientiã cognoscentis, sicut nos cognoscimus naturalia: quandoque vero res cognita est quidem operabilis per scientiã, tamen non consideratur, ut est operabilis res enim per operationem in esse producit. Sunt autem quedam, quæ potest separari secundum intellectum, quæ non sunt separabilia secundum esse: quando autem consideratur res per intellectum operabilis distinguendo ab inuicem ea, quæ secundum esse distinguuntur non possunt, non est practica cognitio, nec actu, nec habitu, sed speculatiua tantum: sicut si artifex consideret domum inuestigando passiones eius, genus, & differentias, & huiusmodi, quæ secundum esse indistincte inueniuntur in re ipsa: sed tunc consideratur res, ut est operabilis, quoniam in ipsa considerantur omnia, quæ ad eius esse requiruntur simul. Et secundum hos quatuor modos, cognitio diuina se habet ad res, scientia enim eius est causatiua rerum: quædam ergo cognoscit ordinãdo ea ad hoc, quod sunt secundum quodcumque rationis, & horum habet practicam cognitionem in actu: quædam vero cognoscit quæ nullo tempore facere intendit, scit enim ea quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, ut in præcedenti quaestione dictum est, & de his hæret quidem scientiã in actu, non autem actu practicã: sed virtute tantum: & quia res quas facit, vel facere potest, non solum considerat, secundum quod sunt in proprio esse, sed secundum omnes intentiones, quas intellectus humanus resoluendo in eis apprehendere potest, ideo habet cognitionem de rebus operabilibus a se, et eo modo quo non sunt operabiles, & scit etiam quedã, quorum sua scientia causa esse non potest, sicut mala. unde

verissime